

LA COMPOSICIÓ POLÍTICA DELS COMITÈS ANTIFEIXISTES DEL MARESME

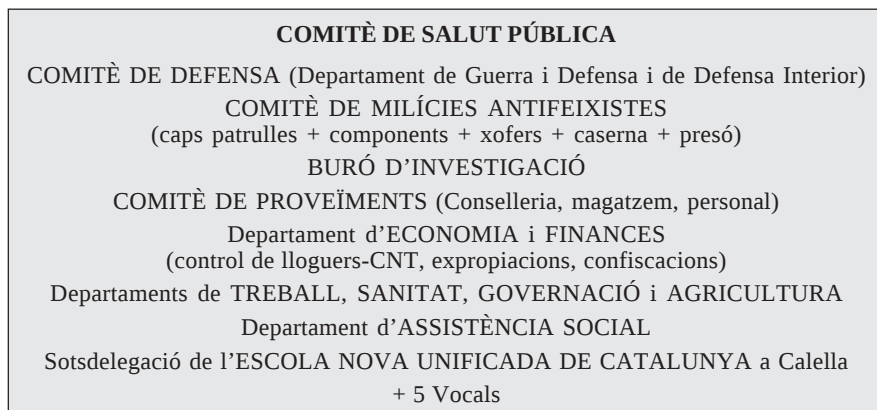
Nascuts com un producte de l'esclat revolucionari del 19 de juliol de 1936, els comitès anirien agafant una fesomia particular en funció de les variables locals. Van intentar conduir l'accent de la revolució, a la majoria dels casos, van durar uns tres mesos, però sabem que, en molts, es van perpetuar dins els nous ajuntaments, sorgits el mes d'octubre de 1936, que sovint servien per tapar fets anteriors i acomodar els exmembres dels comitès com a nous i flamants consellers municipals. També posaven en evidència les febleses i les pors de molts partits d'esquerra clàssics, que farien que la iniciativa corrés a càrrec de la CNT-FAI ensenyorida dels comitès.

Hi ha una gran varietat de noms amb què coneixem els comitès: comitè antifeixista, comitè antifeixista de salut pública, comitè revolucionari, comitè de defensa antifeixista, comitè de salut pública, *frente revolucionario antifascista*, comitè executiu antifeixista, comitè de milícies antifeixistes, comitè popular antifeixista... Queda clar, però, que hi havia un nucli dur que sobresortia i al qual quedaven subordinats els altres, em refereixo al Comitè de Defensa i Guerra, a voltes totpoderós perquè tenia les armes i les milícies. Es va constituir entre el 19 i el 25 de juliol i, a la majoria de casos, llevat dels municipis d'Alella, Cabrera, Òrrius, Llavaneres, Pineda o Sant Pol, va haver-hi un clar domini de la CNT, la FAI i les JJLL, a gairebé tots també hi va participar ERC i, a vegades, la UdR i el POUM, que estava escassament implantat, bàsicament a Mataró, Calella, Canet de Mar o Premià de Mar o, en pocs casos, el PSUC i la UGT i, encara menys, l'ACR. Únicament, a algunes poblacions petites de l'interior, com ara Sant Vicenç de Montalt o Sant Andreu de Llavaneres, el control va ser responsabilitat d'ERC o de la UGT i a Sant Pol de Mar o a Pineda de Mar la iniciativa va recaure a la USC-PSUC. De fet, la CNT, a la majoria dels casos, no hauria pogut dur a terme la revolució sense la cooperació directa o indirecta d'elements tècnics procedents de diverses famílies de l'esquerra catalana clàssica (en particular, ERC i USC-PSUC).

També va ser real la manipulació de la composició de la pluralitat de forces polítiques de l'antifeixisme i, no en poques ocasions, es va optar per vulnerar la composició dels consells municipals a través de la creació de formacions fictícies, o d'alterar i conculcar l'autonomia de formacions antifeixistes amb persones que en realitat eren de la CNT o del POUM i actuaven com agents seus; així ho he pogut comprovar en el cas de Calella, on en la constitució del nou ajuntament

s'alteraren els resultats d'una assemblea de rabassaires, es creà també una fictícia delegació local d'ACR i també s'imposaren sobre la representació legal d'ERC. A tots els municipis, va haver-hi una divisió de funcions entre els diversos comitès d'àrea. En alguns casos, com Arenys de Munt, El Masnou, Calella, Premià de Mar, Vilassar de Dalt, Tordera o Canet de Mar, els comitès van aconseguir eliminar o buidar el contingut dels antics ajuntaments, per incorporar a les seves competències moltes d'altres que no els corresponien.

**L'ORGANIGRAMA D'UN MODEL D'ORGANITZACIÓ INTERNA:
EL COMITÈ DE SALUT PÚBLICA DE CALELLA**

Font: Elaboració pròpia

El comitè de Calella, tant per la seva durada (fins al 6 de gener de 1937) com per la seva complexitat, bé podem dir que buidà completament de contingut l'antic ajuntament i ostentà totes les seves competències, afegint-hi alguna més. Tenia deu departaments. En primer lloc, el de Defensa, que aplega Guerra i Defensa i Defensa interior (policia) ubicat a Can Quadras (carrer Romani). Tenia, a part, el Buró d'investigació, que feia el llistat dels objectes confiscats, la vigilància de persones, les declaracions...

El Comitè de Milícies Antifeixistes s'encarregava de les patrulles de vigilància i escorcolls, els dos controls de carretera permanents, amb prop de cent persones, els serveis a altres municipis, tenia tres o quatre xofers, la caserna general i la presó (ambdós a l'antic convent i capella dels Escolapis).

El Comitè de Proveïments era a la casa Bartrina i el magatzem a l'antiga capella dels Sants patrons Quirze i Julita. Enviava camions a València o a l'Aragó per comprar diversos queviures i procurava el seu magatzematge i repartiment. Tenia diversos oficinistes i treballadors per al transport i la càrrega i descàrrega.

El departament d'Economia i Finances controlava els lloguers municipalitzats, expropiacions, confiscacions d'immobles, els impostos i multes extraordi-

naris. Tenia la seu en una casa del carrer de l'Església (Can Llobet), ubicada davant de l'actual seu de la Caixa de Pensions.

Els departaments de Treball, Sanitat, Governació, Agricultura, Assistència Social i la sotsdelegació de l'Escola Nova Unificada a Calella completen un organigrama d'estructures les dependències de les quals eren a l'antic Ajuntament o bé a Can Llobet (carrer de Sant Josep/Anselm Clavé).

COMPOSICIÓ DELS COMITÈS ANTIFEIXISTES DEL MARESME

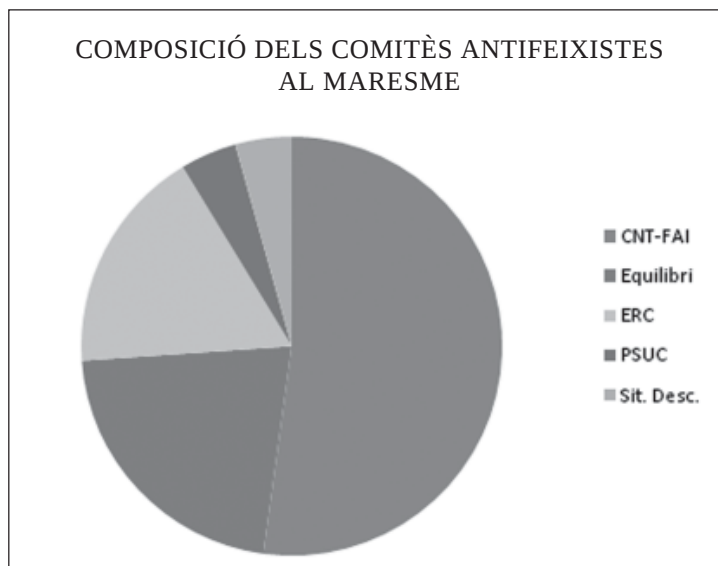
1. Vilassar de Mar	Majoria de la CNT-FAI	Hi havia 3 grups anarquistes
2. Tordera	Majoria de la CNT-FAI	CNT, FAI (1 grup), Sindicat de Pagesos (UdR) intimiden l'ajuntament (ERC)
3. Canet de Mar	Majoria de la CNT-FAI	10 CNT, 6 POUM, 4 USC-PSUC
4. Caldes d'Estrac	Equilibri al primer comitè Més preeminència de la CNT al segon	2 PSUC, 2 ERC, 2 CNT
		4 CNT, 4 ERC-PSUC
5. Cabrils	Equilibri CNT-ERC	3 CNT, 3 ERC
6. Cabrera	Preeminència ERC	7 membres (4 ERC, 3 CNT)
7. Òrrius	ERC-UdR	3 ERC i 3 d'UdR
8. Santa Susanna	Equilibri CNT-ERC	3 CNT, 3 ERC, 1 UdR
9. Palafròl	Majoria de la CNT	9 membres
10. Pineda de Mar	Equilibri CNT-PSUC	Defensa 2 CNT, 2 JSUC-PSUC
		Abastos 3 CNT, 3 JSUC-PSUC
11. Sant Pol de Mar	Majoria UGT-PSUC + UdR	3 UGT-PSUC, 2 UdR, 3 CNT
12. Arenys de Munt	Domini de la CNT	4 CNT, 3 UGT
13. Llançà	Control ERC-UGT	4 ERC, 3 UGT, 1 CNT, 3 sense filiació política coneguda
14. Sant Vicenç de Montalt	Situació desconeguda	CNT, UGT i algun d'ERC
15. Vilassar de Dalt	Control absolut de la CNT	7 CNT, 2 POUM, 2 ERC, 1 UdR
16. Premià de Mar	Control absolut de la CNT	9 CNT-FAI-JJLL, 1 POUM, 1 ERC, 1 PSUC
		5 CNT-FAI, 1 ERC, 1 POUM, 1 ACR, 1 PSUC
17. Premià de Dalt	Control de la CNT	CNT i PRDFC (ERC)
18. Alella	Control ERC-UdR-PSUC	4 USC-PSUC, 5 ERC/UdR, 4 CNT
19. El Masnou	Control absolut de la CNT	CNT, ERC, UGT
20. Calella	Control absolut de la CNT	12 CNT, 2 POUM, 2 UdR més tard ampliat: 8 CNT, 2 POUM, 2 UdR, 5 ERC i 3 PSUC
21. Mataró	Equilibri formal	9 CNT-FAI-JJLL, 6 ERC, 5 PSUC, 2 ACR, 2 POUM
22. Arenys de Mar	Control absolut de la CNT	8 CNT, 1 ERC, 1 UGT, 1 PSUC
23. Malgrat de Mar	Control CNT a través d'una UdR manipulada	4 CNT, 6 UdR

Font: Elaboració pròpia

Del total de vint-i-tres municipis estudiats, la CNT-FAI únicament exercí el control de domini absolut del 52,17% dels comitès, si bé segurament es va superar aquesta quota de domini durant els primers moments, mentre que la situació d'equilibri, sovint amb una forta presència de la CNT, va ser una realitat al 21,73% dels casos estudiats, el control directe d'ERC en un 17,40%, mentre el domini del PSUC únicament es deixa veure en un 4,35% dels casos. El sindicat pagès rabassaire (UdR), malgrat estar molt ben implantat a la comarca, només va tenir una presència real en un 17,40%, acompanyant la CNT (Malgrat de Mar), o bé ERC (Òrrius) o el PSUC (Sant Pol de Mar) o ambdós (Alella).

1. Majoria o control absolut de la CNT-FAI	12	52,17%	
2. Equilibri (variants)	5	21,73%	
3. Control ERC-UdR-PSUC	1	4,35%	Control ERC 17,40%
4. Control ERC-UdR	1	4,35%	
5. Control ERC	1	4,35%	
6. Control ERC-UGT	1	4,35%	
7. Control UGT-PSUC + UdR	1	4,35%	
8. Situació desconeguda	1	4,35%	

Font: Elaboració pròpia

Font: Elaboració pròpia

És evident que una primera lectura interessada podria fer-nos dir que la preeminència de la CNT-FAI era aclaparadora arreu i, segurament, que així va ser durant les primeres setmanes a causa de l'acció revolucionària en si (apoderar-se de l'Ajuntament), a l'acord entre sectors antifeixistes o per la imposició de la força de les armes o de la intimidació. També és cert que l'equilibri mimètic de la composició del CCMAC no es va seguir sempre, sinó que es van atendre les especificitats de cada població. Igualment, coneixem casos de vulneració amb violència d'aquesta composició o de la mediatització dels delegats o regidors d'altres forces politicosindicals per tal que es posessin a disposició de la CNT-FAI, si bé mantenint sigles i aparences formals.

Ara bé, per altra banda, convé trencar el concepte de domini total de la CNT-FAI, ja que, si bé és veritat que externament podia semblar així pels cartells, l'eufòria, l'anticlericalisme, les banderes, etc, en la gestió diària dels comitès, en els temes econòmics, de logística, d'organització, els comitès van haver de menester molt de personal tècnic manllevat d'ERC o del PSUC. És per això que, a poc a poc, s'imposa un equilibri, sota el paraigües negre i vermell si voleu, i àrees molt importants dels comitès (cultura, proveïments, economia) estaran a mans de la gestió tècnica dels gestors polítics amb alguna experiència. La CNT-FAI, això sí, voldrà controlar les milícies o les patrulles en una posició netament dominant. L'aparent marginalitat quan no oposició d'ERC, UdR o PSUC-UGT, imposada pel nou ordre revolucionari sorgit d'ençà el diumenge 19 de juliol, no es correspon amb la realitat; la CNT-FAI no hauria pogut tirar endavant el seu projecte revolucionari sola, si més no, a molts municipis de la comarca; s'imposà, doncs, la col·laboració volguda o forçada amb altres forces politicosindicals.

D'aquesta col·laboració, en sorgiran dues realitats, la primera, les bones relacions o aliances entre ERC i la CNT a moltes poblacions de la comarca, que seran les forces claus en molts consistoris posteriors als comitès. Queda constata la marginalitat a la comarca del PSUC i, més encara, del sindicat UGT, que només allà on tenien una presència històrica o algun dirigent carismàtic (Pineda de Mar i Sant Pol de Mar) aconseguiran retenir les quotes de poder que els corresponien. Només a partir dels Fets de Maig de 1937 aniran ocupant progressivament un lloc de preeminència, normalment en companyia d'ERC.

En un 43,48% o, segurament, en un percentatge lleugerament superior al 45% dels casos estudiats, ERC i altres partits com el PSUC, i sectors sindicals com la UdR o la UGT, van ostentar un domini dels comitès.

PRESIDENTS D'ALGUNS DELS COMITÈS DEL MARESME

1. Mataró	Salvador Cruixent Rovira	ERC
2. Canet de Mar	Narcís Marcó Torras	CNT-FAI
3. Arenys de Mar	Salvador Mola Pidemunt	CNT-FAI
4. Calella	Josep Esgleas Jaime (<i>a</i>) <i>Germinal</i>	CNT-FAI
5. Santa Susanna	Andreu Belmonte Caparrós	CNT?
6. Malgrat de Mar	Rafel Banet Canudas	CNT
7. Alella	Andreu Monturiol Sellarès	USC/PSUC
8. Vilassar de Dalt	Bonaventura Gomis Bartra	CNT
9. Premià de Mar	Ramon Busquets Jenius Eduard Borrell Quereda	CNT
10. Sant Pol de Mar	Aleix Claramunt Mas	PSUC
11. Arenys de Munt	Miquel Calafell Cruaães	CNT
12. Sant Andreu de Llavaneres	Sebastià Merasco	
13. Sant Vicenç de Montalt	Bonaventura Amat Pujadas	CNT?
14. Pineda de Mar	Lluís Pérez García	CNT
15. Cabrera	Josep Teixidó Serra Francesc Torres Miró	
16. Òrrius	Josep Triadó Estrada	UdR
17. El Masnou	Joan Juan Sales	CNT-FAI
18. Premià de Dalt	Isidre Jacas Mas (<i>a</i>) <i>Palila</i>	

Font: Elaboració pròpia

Jordi Amat i Teixidó
Doctor en història-historiador

7